

Betænkning afgivet af Arbejdsmarkedsudvalget den 2. april 2008

Betænkning

over

Forslag til folketingsbeslutning om at øremærke 12 uger af barselorloven til fædre

[af Pernille Vigsø Bagge (SF), Anne-Marie Meldgaard (S),
Lone Dybkjær (RV) og Johanne Schmidt-Nielsen (EL)]

1. Udvalgsarbejdet

Beslutningsforslaget blev fremsat den 14. december 2007 og var til 1. behandling den 25. januar 2008. Beslutningsforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Arbejdsmarkedsudvalget.

Møder

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i 4 møder.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget en skriftlig henvendelse fra Kristelig Fagbevægelse. Beskæftigelsesministeren har over for udvalget kommenteret henvendelsen.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 3 spørgsmål til beskæftigelsesministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret. Nogle af udvalgets spørgsmål og beskæftigelsesministeren svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

2. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et *flertal* i udvalget (V, DF og KF) indstiller beslutningsforslaget til *forkastelse*.

Dansk Folkepartis medlemmer af udvalget stemmer imod beslutningsforslaget, idet det udtrykker en modvilje mod den enkelte families selvbestemmelsesret. DF mener endvidere, at man med beslutningsforslaget går for vidt, når forslagsstillerne ønsker at øremærke 12 uger af barslen til fædrene, samtidig med at forslagsstillerne vil skære de 12 uger af barslen fra, hvis faderen ikke tager imod de øremærkede uger.

Et *mindretal* i udvalget (S, SF, RV, EL og NY) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Socialdemokratiets, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres og Enhedslistens medlemmer af udvalget mener, at mænd skal have ret til en større del af barselorloven, end de har i dag. Kvinder tager stadig langt den største del af barselorloven – det gælder også den del af barselperioden, der frit kan deles mellem mænd og kvinder. Ifølge seneste opgørelse fra Danmarks Statistik tager mødrene nu endnu længere barsel, mens der over de seneste 3 år ikke er sket en forøgelse af den tid, hvor fædre holder barsel, nemlig 22 dage i 2005, 2006 og 2007.

Flere undersøgelser peger på, at når orlov er til forhandling i familien, er moderen oftest førstevælger, og at det kan være mere end svært for mænd at forhandle sig til mere end 14 dages orlov, da den skal tages fra moderens del (bl.a. Bente Marianne Olesen og Lea Drews), og ofte er det begges opfattelse, at moderens krav på orlov er særlig vigtig, ikke mindst fordi en del af barslen øremærkes til moderen.

Samtidig frygter mange mænd fortsat barrierer på arbejdspladsen i form af chikane, repressalier og egentlige fyringer, hvis de vil holde barselorlov (Kristeligt Dagblad den 25. august 2005).

Fædrene har derfor i høj grad brug for en løftestang i form af en personlig lovsikret rettighed, hvis det skal lykkes at øge antallet af fædre på barsel.

Det er helt utilstrækkeligt blot at informere om mulighederne for barsel til fædre, da der er mange faktorer i spil, når orloven fastlægges – sociologiske, psykologiske og strukturelle – der alle medvirker til at fastholde et traditionelt kønsrollemønster, hvor moderen ses som den centrale omsorgsperson og faderen som den primære forsørger, der henvises til rollen som andenviolin i forholdet til børnene.

De nordiske landes erfaringer med øremærkning af orlov til fædre taler deres tydelige sprog om, at den del af barselorloven, der reserveres til fædre, også bruges af fædre i stor stil. I dag holder eksempelvis mellem 80 og 90 pct. af alle de islandske fædre hele deres barselorlov på 3 måneder. Danske fædres brug af de øremærkede 14 dages barselorlov underbygger ligeledes påstanden om, at øremærkning er nødvendig, hvis fædre i højere grad skal benytte sig af muligheden for barselorlov.

En rundspørge til 3F's webpanel viste i 2005, at tre ud af fire mandlige 3F'ere mellem 18 og 40 år synes, det er en god idé at ændre den danske barselordning, så den kommer til at ligne den svenske, hvor en større del af orloven er reserveret til mændene.

Islands, Sveriges og Norges gode erfaringer med at reservere en del af orlovsmuligheden til fædre viser således, at det er et meget virkningsfuldt instrument, hvis man mener noget alvorligt med ønsket om at ville fremme en mere ligelig fordeling af barselorloven mellem mænd og kvinder.

Øremærkning af 12 ugers barselorlov til fædre kommer familierne og ikke mindst børnene til gode. Undersøgelser har desuden vist, at skilsmisseraten falder, når faderen tager en større del af barselorloven.

Samtidig er en øremærkning til fædre vigtig af hensyn til samfundsøkonomien og kvindernes position på arbejdsmarkedet. Kvindernes lange barselperiode, som ifølge Danmarks Statistik i gennemsnit er 54,4 uger efter fødslen for børn født i 2004, medfører, at de anses for at være en mere ustabil arbejdskraft, som der ikke satses på i samme omfang som mænds. Kvinders overledighed, den manglende repræsentation af kvinder på lederniveau og ikke mindst den voksende løn- og pensionsforskel mellem mænd og kvinder er nogle af de håndfaste beviser herpå.

Inuit Ataqatigiit, Siumut, Tjóðveldisflokkurinn og Sambandsflokkurinn var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

Jens Vibjerg (V) Peter Juel Jensen (V) Louise Schack Elholm (V) Sophie Løhde (V)
Bent Bøgsted (DF) Morten Messerschmidt (DF) Knud Kristensen (KF) fmd.
Charlotte Dyremose (KF) Anders Samuelson (NY) Thomas Adelskov (S)
Anne-Marie Meldgaard (S) Lone Møller (S) nfm. Thomas Jensen (S) Eigil Andersen (SF)
Karsten Hønge (SF) Morten Østergaard (RV) Line Barfod (EL)

Inuit Ataqatigiit, Siumut, Tjóðveldisflokkurin og Sambandsflokkurin havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	47	Ny Alliance (NY)	3
Socialdemokratiet (S)	45	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Dansk Folkeparti (DF)	25	Siumut (SIU)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	23	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	17	Sambandsflokkurin (SP)	1
Det Radikale Venstre (RV)	9	Uden for folketingsgrupperne (UFG)	2
Enhedslisten (EL)	4		

Oversigt over bilag vedrørende B 27**Bilagsnr. Titel**

- 1 Udkast til tidsplan for udvalgets behandling af beslutningsforslaget
- 2 Tidsplan for udvalgets behandling af beslutningsforslaget
- 3 Henvendelse af 30/1-08 fra Kristelig Fagbevægelse
- 4 1. udkast til betænkning

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende B 27**Spm.nr. Titel**

- 1 Spm. om, ministeren vil sende udvalget det omtalte EF-direktiv, som pålægger Danmark at reservere de første 14 ugers barselorlov til kvinden m.v., til beskæftigelsesministeren, og ministerens svar herpå
- 2 Spm. om, med hvilken lov de ændringer, der giver moderen 4 ugers graviditetsorlov og 14 ugers barselorlov, blev foretaget, til beskæftigelsesministeren, og ministerens svar herpå
- 3 Spm. om en historisk redegørelse for barsel- og forældreorloven fra indførelsen til i dag, til beskæftigelsesministeren, og ministerens svar herpå

Nogle af udvalgets spørgsmål til beskæftigelsesministeren og dennes svar herpå

Spørgsmålene og beskæftigelsesministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra RV.

Spørgsmål 2:

Ministeren bedes oplyse, præcis hvornår og med hvilken lov de ændringer af barselloven, der giver moderen 4 ugers graviditetsorlov og 14 ugers barselorlov forbeholdt moderen, blev foretaget?

Svar:

Moderens ret til 4 ugers graviditetsorlov og 14 ugers barselorlov blev indført med lov nr. 234 af 4. juni 1980 om barselorlov m.v. Samtidig blev dagpengeloven ændret med lov nr. 233 af 4. juni 1980, således at der kunne udbetales dagpenge for samme periode, som der var ret til fravær.

Moderens ret til fravær er opretholdt i alle barsel- og ligebehandlingslove. Barselloven (lov nr. 566 af 9. juni 2006 om ret til orlov og dagpenge ved barsel m.v.) indeholder de gældende bestemmelser om retten til moderens fravær og retten til barseldagpenge.

Spørgsmål 3:

Ministeren bedes sende udvalget en uddybende historisk redegørelse for barsel- og forældreorloven fra orlovens indførelse og frem til i dag. Redegørelsen bedes indeholde oplysninger om de specifikke ændringer af reglerne, herunder ændringer for specifikke grupper, samt baggrunden for ændringerne.

Svar:

De første regler om kvinders ret til fravær i forbindelse med fødsel i Danmark findes i § 29, stk. 1 og 4, i lov nr. 143 af 29. april 1913 om arbejde i fabrikker m.v. Bestemmelserne er gentaget i § 37 i arbejderbeskyttelsesloven fra 1954. Loven gav kvinder pligt til fravær i 4 uger efter fødslen med økonomisk dækning efter forsørgsloven, medmindre det ved lægeattest blev godtgjort, at arbejdet kunne genoptages uden skade for moderens eller barnets sundhed

Den første bestemmelse om økonomiske ydelser ved graviditet, barsel og adoption (barseldagpenge) var indeholdt i lov nr. 236 af 3. juni 1967 om børnetilskud og andre familieydelse, hvor den stod som kapitel 3, indtil barseldagpengene blev overført til dagpengeloven. Disse regler indeholdt en ret til dagpenge i 14 uger fra det tidspunkt, hvor det blev skønnet, at der var 8 uger til fødslen.

Dagpengeloven, der trådte i kraft den 1. april 1973, regulerede ikke forholdet mellem lønmodtageren og arbejdsgiveren. Fraværsrettigheder var bl.a. fastsat i tjenestemandsløven, funktionærloven og en række overenskomster. I praksis blev fraværsrettigheder kun brugt, i det omfang der var ret til dagpenge.

Fra den 1. januar 1981 fik kvinder ret til dagpenge fra det tidspunkt, hvor der skønnes at være 4 uger til fødslen. Kvinden var berettiget til dagpenge i 14 uger efter fødslen. Disse nye bestemmelser om dagpenge ved fødsel erstattede den gamle bestemmelse i § 33, stk. 1, i lovbekendtgørelse nr. 66 af 21. februar 1978 om dagpenge ved sygdom og fødsel, hvorefter en kvinde var berettiget til dagpenge fra det tidspunkt, hvor der skønnedes at være 8 uger til fødslen. Dagpengene kunne efter 1978-loven ydes i 14 uger.

I lov nr. 573 af 7. december 1983 gennemførtes en ændring af dagældende barselorlovslov (lov nr. 234 af 4. juni 1980 om barselorlov m.v.), der forlængede barselorloven fra 14 til 24 uger.

§ 1, stk. 1, blev affattet således:

»En kvindelig lønmodtager har ret til fravær fra arbejdet på grund af graviditet og barsel fra det tidspunkt, hvor der skønnes at være 4 uger til fødslen. Efter fødslen har forældrene ret til fravær fra arbejdet i tilsammen indtil 24 uger, hvoraf indtil 10 uger kan udnyttes af faderen efter den 14. uge efter fødslen. Fraværsretten kan kun udnyttes af én af forældrene ad gangen.«

Samtidig gennemførtes i § 1, stk. 2, en ret for barnets fader til fravær fra arbejdet i indtil 2 uger efter fødslen eller barnets modtagelse i hjemmet, som alene kan udnyttes af faderen. Lovændringen var fuldt implementeret den 1. juli 1985.

I 1989 blev barselorlovsloven og ligebehandlingsloven sammenskrevet i forbindelse med indførelse af bedre beskyttelse af lønmodtagere mod afskedigelse i forbindelse med graviditet, barsel og adoption.

I ligebehandlingslov nr. 244 af 19. april 1989 blev lov om barselorlov nr. 234 af 4. juni 1980 således indarbejdet i ligebehandlingslovens § 7.

I ligebehandlingslov nr. 412 af 1. juni 1994 gennemførtes graviditetsdirektivet (rådets direktiv 92/85/EØF af 19. oktober 1992 om iværksættelse af foranstaltninger til forbedring af sikkerheden og sundheden under arbejdet for arbejdstagere, som er gravide, som lige har født, eller som ammer).

Samtidig blev der i ligebehandlingslovens § 7 indsat et nyt stykke 2, som pålagde barnets mor en pligt til fravær i 2 uger efter fødslen. De øvrige bestemmelser om moderens ret til fravær og barselydelser var som nævnt allerede indført i 1980.

I lov nr. 1111 af 29. december 1997 udvides fædreorloven med 2 uger, så forældrene har ret til fravær fra arbejdet i tilsammen indtil 26 uger efter fødslen. Fraværsretten i yderligere indtil 2 uger efter den 24. uge efter fødslen kan alene udnyttes af faderen.

Lov nr. 141 af 25 marts 2002 udvidede barselorloven med 32 ugers forældreorlov til hver af forældrene og tilsammen 32 ugers dagpenge. Samtidig blev barselorloven gjort mere fleksibel.

Desuden bliver børnepasningsorloven udfaset. Loven om børnepasningsorlov ophæves den 1. juni 2011. Ændringerne i sygedagpengeloven (lovbekendtgørelse nr. 1047 af 28. oktober 2004 om dagpenge ved sygdom eller fødsel) og ligebehandlingsloven (lovbekendtgørelse nr. 711 af 20. august 2002 om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov m.v.) blev teknisk sammenskrevet til nugældende barsellov.

Funktionærlovens § 7

FUL § 7 regulerer kvindelige funktionærens rettigheder og pligter i forbindelse med graviditet og barsel.

Af § 7, stk. 2, følger, at kvindelige lønmodtagere har krav på halv løn under fravær på grund af graviditet og barsel fra barselorlovens påbegyndelse til 14 uger efter fødslen.

Denne bestemmelse blev indsat med lov nr. 340 af 2. juni 1999 og var begrundet i et ønske om at skabe sammenhæng mellem funktionær- og ligebehandlingslovens regler om barselfravær.

Denne bestemmelse afløste en bestemmelse i funktionærloven fra 1948, hvorefter arbejdsgiveren i tilfælde af en funktionærs graviditet var pligtig at betale hende halv løn i indtil 5 måneder i tiden fra arbejdsudtygthedsindtræden, dog tidligst 3 måneder før fødslen, indtil 3 måneder efter fødslen.